

# Vətəndə Vətən həsrəti

**Ü**fük boyu göz işlədikcə gözəlliyinə daldığın başın üzərindəki aydın səma, ciyərdolusu içinə çəkdiyin, bir ovuc sarı sünbül, ya da bir bənövşə, kəklikotu ətri ilə səni bihuş edən hava, dirilik suyu buz bulaqlar, qışı da, yayı da zirvəsi ağaran, yazda ətəyi al-əlvan dağlar, yaşıl yamaclar... Bir sözlə, "Cənnət" dediyin Vətən eləcə evinin kandarından qədəm basdığın torpaqdan başlayır. Yoğrulduğumuz torpaqdan, gömüləcəyimiz torpaqdan. Vətən bugünkü varidatımız, gələcəyə daşdığımız mirasdır, əmanətdir.

Bir də qan töküüb, can verib haqqa qovuşub, haqqına qovuşdura bilmədiyimiz şəhidlərin nigaran ruhlarıdır Vətən! Üzü Füzulidən bu yana dillərdə dastan olan, qürbətdə çəkilən həsrətin adıdır Vətən! Nə acı ki, taleyimizə, qismətimizə qürbətdə Vətən həsrəti ilə yanaşı, Vətəndə vətənsizlik əzabı da yazılıbmış. Vətəmindən olmaq, sən demə, hələ dərdin yarısı imiş. Vay odur ki, Vətənin səndən ola. Gözün bax-baxa, ürəyin yana-yana əlin-dən gedə.

Bu təəssüratlar məndə əlimə yenicə aldığı, Naxçıvan Dövlət Universitetinin əməkdaşları - Azərbaycan tarixi kafedrasının müdiri, Azərbaycan Respublikasının Əməkdar müəllimi, tarix elmləri doktoru, AMEA-nın müxbir üzvü Zəhmət Şahverdiyev və Pedaqoji fakültənin baş müəllimi, texnika üzrə fəlsəfə doktoru Rövşən Asifoğlunun birgə yazdıqları "Mənalı ömrün səhifələri" adlı kitabı vərəqləyərkən yarandı. Dərələyəzsiz dərələyəzlilərin bu kitabı "Vətən" və "Vətən sevgisi", "yurd həsrəti" məfhumlarının doğru-dürüst yozumudur, zənnimcə. İlk olaraq müəlliflər dünya gözündə ermənilərə olan lənət damğası ilə "Siz busunuz, bunu özünüz də etiraf etmisiniz, Şərqi, Avropanın tarixi şəxsiyyətləri, ən görkəmli simaları da yazıb" deyər onları ifşa edir, bugünkü gencliyi "Bil ki, düşmənin kimdir!" deyər ayıq salırlar. "Rövşən Asifoğlunun ürəyindən keçənlər", "Dərələyəz mahalı" adlı II fəsli oxuduqda "Bayatı çəkib ağı demək nənələrimizə, analarımıza gəlib. Kişi ağısı, kişi ağrısı nə yaman olurmuş, Allah! İllah da ki, yurd itkisindən söhbət gedə!" harayı qopdu içimdən. Kitab vaxtilə Atropatenanın ərazisi, indi isə nə acı ki, erməni tapdağında olan, Şərur-Dərələyəz tarixi vilayətinin dağlıq hissəsi Dərələyəz mahalının əzəli Azərbaycan torpağı olduğunu təsdiqləyən qiymətli elmi faktlarla zəngindir. Vərəqlədikcə Dərələyəzin tarixi, ərazisi, daşı, qayası, təbiət abidələri, suyu, insanları ilə baş-başa, nəfəs-nəfəsə qalır, heç vaxt görmədiyini bir torpağın rəngini, havasını duyursan. Vətəni Vətən edən bir də onun qeyrətli övladları, dəyərli, yanarlı ziyalılardır. Kitabın əsas qəhrəmanı - Vətən adını ucaldan, əsl vətəndaş, adı yurd yeri ilə qoşa çəkilən tanınmış alim, təcürbəli pedaqoq, nəcib insan Na-

zir Əsədovdur.

Qarşımızda mənalı bir ömür səhifələdir... Onun doğma yurdda keçirdiyi xoşbəxt uşaqlıq, Dərələyəz mahalında o zaman yeganə məktəb olan, müəlliflərin də yazdıqları kimi, ətraf bölgələr üçün də universitet rolunu oynayan Qovuşaq kənd orta internat məktəbinin kollektivi və yetirmələri bir vətəndaşın, alimin, ziyalının çıxdığı mühitdən soraq verir. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində (ADPU) Tarix fakültəsinin dekan müavini və digər vəzifələrdə çalışmaq məhsuldar elmi-pedaqoji fəaliyyət göstərən bir alimin yüksək əxlaqi keyfiyyətləri, mənəviyyəti ilə tanış oluruq. Alim dostları, həmkarları, doğmaları - ADPU-nun Tarix fakültəsinin dekan müavini Həbib Həsənov, universitetin dosentlərindən Səmayə Mustafayeva, Vurğun Məmmədov, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, şair-publisist, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin üzvü Alı Səfoğlu və digərlərinin xatirələri vasitəsilə Nazir müəllimin acılı-şirinli həyat yolu canlanıb gözümüzə qarşısında.

Kitab Nazir Əsədovu ilk növbədə vətənpərvər, ürəyi Vətən sevgisi ilə alışıb yanan bir ziyalı kimi oxucuya tanıdır. Onun təsəvvüründəki "Vətən sevgisi" anlayışı gənc nəsil üçün nümunədir: "Vətən sevgisi insanın qanına, canına, mənəviyyətinə hopan, ürəkləri titrədən, özündən asılı olmayaq ondan danışanda səni yerindən oynadan, sənə həmişə hər yerdə həyəcan gətirən bir duyum və hissdır. Bu hiss mənim dünyamda o qədər yüksək bir yerdədir ki, onu duymaq hər insana nəsib olmaz və hər bir insan da o hissi anlamaz... Vətəni sevmək böyük bir əxlaqi dəyərdir". Təbiət aşığı, Azərbaycanın müxtəlif bölgələrini qarış-qarış gəzib-dolaşan Nazir müəllimin Vətən sevgisi doğma təbiətin ecakar, füsunkar gözəlliklərinə bağlılığından irəli gəlirdi. Həm də bu bir "yurd axtarışı" idi. İtiyi itmiş adamlar kimi hər təbiət gözəlliyində bir yurdabənzərlik tapmaq üçün idi.

Təzadə bax ki, bir zamanlar - 1983-cü ildə "Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistan respublikaları arasında əməkdaşlıq" mövzusunda dissertasiya müdafiə edən tarixçi alim qalan sonrakı ömrünü yurd həsrəti, mənfur düşmənlərini-



zin ağ yalan və böhtanlarına tutarlı cavab verməklə keçirir. Kitabı səhifələdikcə aydın görünür ki, dost, qonşu deyib bağrımıza basdığımız əzəbi, mənfur ermənilərin xəyanəti, qondarma "xalqlar dostluğu" ideologiyasının çürüklüyü, as-tar üzünün ortaya çıxması Nazir müəllimi elə yurd itkisi qədər də dərinlən sarsıdıb.

Yeni nəşr mərhum ziyalımızın 65 illiyinə qədərbilən dost payı olmaqla yanaşı, Nazir Əsədovun Dərələyəz haqqında kitab yazmaq, onun tarixini, təbiətini, özünəməxsusluğunu sevdirmək istəyi ilə bağlı yarımçıq arzularını gerçəkləşdirmək baxımından da qiymətlidir. Yeri gəlmişkən, Azərbaycan elmi ictimaiyyətinə yaxşı tanış olan, dəyərli elmi tədqiqatların müəllifi, hörmətli professorumuz Zəhmət Şahverdiyevlə yanaşı, digər müəllif, ixtisasca humanitar sahənin adamı olmayan, 11 kitabın və metodik vəsaitin müəllifi Rövşən Asifoğlunun da kitabın araya-ərsəyə gəlməsindəki zəhmətini, payını xüsusi qeyd etmək istəyirdim. Kitab müəlliflərin Dərələyəzə bağlı ilk deyil, növbəti müştərək yaradıcılıqlarının bəhrəsidir.

Etiraf edim ki, "Mənalı ömrün səhifələri" istər əzəli Azərbaycan torpağı Dərələyəzi, istərsə də Nazir Əsədov şəxsiyyətini, onun elmi-pedaqoji fəaliyyətini qismən işıqlandırır. Aydınlıq gətirməli çox məqamlar, müəyyən natamamlıqlar var. Ancaq kitabı sevdirecək ən önəmli cəhət səmimiyyətə, yanarlılıqqa, Vətənə məhəbbətlə yazılmasıdır. Əsərin qəhrəmanı, tarixçi alim, dəyərli ziyalı Nazir Əsədovun həyat qayəsi, kitabın ana məramı budur: "Vətənə sevgi Allahla imandan yaranıb!" Bu iman işığında yetişən nəsil nə vaxtsa ulu babalarının halal torpaqlarına yiyə çıxmağı bacaracaq, "Vətənə gəldim, imana gəldim!" deyəcək.

**Mehriban Sultan,**  
Naxçıvan Muxtar Respublikasının Əməkdar Jurnalisti,  
Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin, Naxçıvan Mətbuat Şurası İdarə Heyətinin üzvü